

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sot Uyt De Mauw Dat is Arent Montanus.

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1670

Slot Van Dit Schrift. Onderwijsinghe voor Arendt Montanus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71506)

kerke wylt af-mieten op de boozsepde Globe, die daer
 is tusschen het eplandt Liqueio grande ende het naest
 ghelegghen van Japan, ten sal niet ongherijmt zijn te
 segghen dat men se tusschen beyde kan sien/naemes
 lijk ter oorzake van eenighe uytstreckende bergghen/
 oft andersins: Dit moet noodtsakelijck soo ghe-
 nommen worden/ aenghesien dat gheen verstandich
 mensch en sal segghen dat Trigautius ofte bedroghen
 ofte ghemist heeft. Doch/ alsoo ghy Arendt, meest
 in alles onverstadelijck boozt gaet/ ende die
 misseghen u niet en voldoet/ siet wat dat ick u toes-
 ghebe: Ick en sal niet beschaemt zijn te bekennen
 dat ick niet soo een erbaeten ende vreeslijck man/als
 Trigautius was/ hebbe ghemist (indien hy ghemist
 heeft) maer op conditie dat ghy te vooren bekennt/
 dat ghy soo vele leughens ghelogghen/ ende missta-
 gghen ghebaen hebt als ick u in dit schryft hebbe te
 laste ghelept.

SLOT VAN DIT SCHRIJFT.

Onderwijsinghe voor Arendt
Montanus.

Om blesst dat Arent fol. 59. seght dat den stijl
 van mijne historje laf ende kinderlijck is, ja den le-
 ser doet walghen/ ende oversulcx wel mercke dat hy
 hem aen den stijl van historjen te schryben niet en
 verstaet/ soo en heb ick van dit schryft niet willen
 scepden/ booz dat ick hem/ tot onderwijfsinghe/ sou-
 de boozgheselt hebben de ongherijmtheit van sijn
 men eyggen stijl.

Booz eerst/ den stijl van eenighe historje moec
 soo klaar als een silver zijn/ ghelijck men kan sien
 in Salustius, die van Martialis, wort ghendemt den Pri-
 nce van de Roomsche historien, in Julius Cæsar, Livius, en
 in andere/ die op de meest-bloepende eeuwte ghe-
 leefte

leest hebben/bervolghens moeten de woorden niet
derre-ghedaelt/ niet nientulincx versiert zijn/ ende
haerder by een-voeghinghe op goede orden ende
haere koten ghestelt worden. Hoe Arent dit onder-
hout sal bliken uyt weynighe staeltjens die ick uyt
dupsent sal kippen.

De zee / noemt hy fol. 27. en deurgaens / het
vaer-waeter, waer toe dit/aenghesien dat het eerste
klaerder / eyghender / ende meer ghebruyckelijck
is/ als het leste/ ende dit woorden vaer-waeter kan
berstaen worden van alle rebiere/ maer niet alsoo
het woorden zee?

Fol. 47. seght hy dat op de tafels van de Japandere
somsijts boghels met vergulde saebben gestelt wo-
den/ waerom niet becken gheseyt? 't welck van je-
der-een kan berstaen worden / ende netter dupsent
is als saebben?

Fol. 78. sprekende van den Japanschen Keyser Cu-
bo, wiens palcys aen vier kanten in byandt wierdt
ghesteken/seght hy dat den, Cubo, beaert was/ wat
sal dit berstaen?

Fol. 82. seght hy : De sonne en was noch niet
hoben s'w ereldts kinnen, seght byz hoben den Ho-
rizon, want dit is een terminus artis, die niet verlaet
en moet worden.

Fol. 99. seyt hy / dat 't helse log sich versprede,
ende dat Alien haer uytloofde in 't gochelen met water.
Wat is dit al te segghen? log, gochelen, uytloofde?
Wat berstaet ghy oock dooz Continghen teughelen,
ghelijck ghy spreekt fol. 147? Wat dooz dit wo-
orden Ringeloorde, fol. 195? wat dooz / d'een teld
sloof, d'ander schyt fol. 255? wat dooz ombuete fol.
256? wat dooz schrandere of schranderen fol. 172? wat
dooz brieden fol. 235. Doozders wat is 'er spottelijck-
ker als te segghen / ghelijck ghy doet fol. 158. den
bupck open rannon, in de plaetse van snijden? ende fol.
226. uytwaesemingen, in de plaetse van dompen? fol.
49. den kin kael gekhrapt, in de plaetse van gerasen?
fol. 336. Klinckaerts in de plaetse van Vocalen? Want
alhoewel dit leste woorden naer het latijn smactis
99

So sijn nochtans epgender als klinckaerts, want die
kan oock toe-gheeyghent worden aen eene sekere
soorte van steenen / ofte sou beter passen op utwe
leughens die sijn hoven tot meer als vyftich voors
gheselt hebbe / want hier op soude men seer be-
quaemlyck konnen vraghen / Arendt hoe kluickt u dit
in de ooren ? met een woort / de woorden die naer
het larsjn smachen / moeten blijven in haer gheheel
wannere het termini artis sijn / andersing den heelen
sin wort verdupstert / 't welck naemelyck een histo-
ry-schryber moet inheden / want wie en soude niet
lachten indien by pement teghen u hoorde segghen:
Arendt, utwe woorden-litten en sijn niet wel myd ge-
est, dat is / utwe syllaben en hebben gheene goede
constructie ?

Dit is dan utwe eerste faute / dat ghe menighe
dupstere / ende verre-ghe sochte woorden deurgaens
ghebruyekt / daer-ghe soodanighe voors de handt
hebt die eben bande Hollanders, als van de Brabanders
en Vlaemingen konnen verstaen worden / als sijn /
becken, inde plaetse van snebben: snijden in de plaetse
van rarnen, dompen in de plaetse van uytwaelemin-
ghen &c.

By dese dupstere komt noch eene andere /
dat ghe menichmael gheensing in onse Neder-duyt-
sche tale en kluickt / noch voors desen oyt ghebruyek-
keijck was naemelyck het berstijghen van eenich
woort: Alsoo seght ghy fol. 56. rontsom de stad Na-
gaaki legghen voor-treflijcke hoven, welcker vermaeke-
lijckheden nauwlijcx konnen uytghedruckt. Desgelijcx
fol. 57. een sabel die met beyde handen moet bestiert. Fol.
80. Alle spijs moet in nieuwe schotelen toe-bereydt, en
voor-ghekel. **Wederom** fol. 88. Het schip en mach noyt
by eenich mensch aengheraecht. Fol. 113. Het gout ende
silver kan nauwlijcx berekent. Fol. 126. Visch noch vleesch
mach gheensins oppghedicht. Fol. 187. Dit konde met kley-
ne moeyte beschickt &c. **Wie hoorde de daeghen sijn
lebens in onse Neder-duytche tale soo spreken ? Wat
moet te verdupstere her ghene dat klaer is: voeght
by alle dese voorsgaende spreken het woorde-**
ken

ken / worden, en seght / uytghedruckt worden, bekien
worden, voorgesedt worden &c. ende de saeke is klaar.
Teekent dit op / booz uwe tweede saute / ende sal
daer uyt hoe laf uwen stiel is.

Hoe kinderlijck dat hy is / blyck uyt menighe stou-
ken. Dochtraus wepnighe staeltjens sullen ghy
noegh zijn om niet verdzietich te vallen. Wat kind
d'er meer kinderlijck zijn als 't ghene ghy uytstet
fol. 219. daer ghy seght dat den Japanschen Coninck
van Omora te hozen Xumitanda genoemt / wanneer
hy gedoopt wiert / den naem Bartholomaeus kreegh?
Hier op gaet ghy insincken de veranderinghe van
de naemen der Pausen: 't schijnt / seght ghy / dat
de Jesuiten dusdanighe naem-veranderinghe uyt
Europa overbrachten naer Japan, volgens de ghy
woonte ontrent de Pausen ghebruyckelijck / als
die haer doop-naem af-legghen / wanneer sy tot
het hooft der Roomsche Kercke geboozdert worden.
Den oorspronck van dese veranderinghe brengen
Onuphrius ende Baronius op Paus Joannes XII. doch
verre de meeste op Sergius II. welke soo wilde ge-
noemt zijn / om dat synen naem (te weten in 't Ita-
lienschen) Verckens. myl was: Wie sach opt soodanich
een kinder-werck? Den Japanschen Coninck Xumi-
tanda kreegh eenen nieuwen Christelijcken naem in
den doop / ergo 't schijnt dat de Jesuiten dese veran-
deringhe overgebracht hebben uyt Europa volgens
de ghewoonte der Pausen die den naem van den
dooft af-legghen: wat booz kinder-paertjens sijn
dit? En dan noch op te haelen den oorspronck van
dese veranderinghe / wie en sal dit niet uytlaeten
als een puer kinder-spel?

Boozders wat heeft dat te bedieden / dat ghy fol.
223. handelende van den Paus Urbanus IV. seght dat
het een schoen-lappers soen was? wat doet die omfren-
dicheyt ter saecke die ghy daer boozstelt?

En wat wilt ghy meer kinderlijck hebben / als
't ghene ghy seght fol. 235. hier van en vinde ick nergens
noch tael noch teecken, te weten / van 't ghene heb-
bet haele aengacnde twee Christene edelmans die
van

van selfs in't vper ltepen : is het wonder dat ghe
nighens hier van tael of teeken sou bliden / daer
ghe dit nighens ghesocht hebt : en of ghy schoon
seght dat eenen Japanischen bytsef alleen daer van geen
ghewagh maecht / kostend 'er gheene andere au-
thentis zyn / die dit verhaelen :

Wat kinderlijcker beslupt kan men oock maken
van ghy doet fol. 252 : want als ghy sonder open-
de gheswerst hebt op den afgoden dienst die men in
doortijden pleegde ten opsichte van d' offen : uyt
dit alles, seght ghy ten lesten / blijkt duydelyck dat
d' offen dienst in Egypten haere gheboor. plaetsc heeft :
was 'er niet veel aenghelegghen waer desen dienst
sijnen oorspronck ghehadt hadde? ende hoe sulst ghy
hier uyt beslupten / ghelijck ghy nochtang gheern
sout doen / dat hy van hier is overgegaen tot de Ja-
panders, die soo menighe eeuwen aen alle natiën zyn
onbekent gheweest?

Wilt ghe noch een staetse van uwe kinderliche-
tigheyt siet fol. 271 ende 311. op 't eerste bladt sulst
ghy bliden een wyse van vers te beschryben ghe-
lijck de eerste leer-tinghen doen in de scholen / want
als gy geseyt hebt dat 'er in eenige torens van Japan
overloet van allerley krijghs ghereedtschap licht / dit
gaet ghy aldus uytzeyden in het besonder : Pijlen,
barnassen, pansiers, storm-hoeden, schilden, rondassen, beu-
kelaers, deghens, houwers, pijken, dagghen, buyck-snij-
ders, messen, scheeden, lonten, pijl-banden, javelijnen,
knodsen, boghen, muer-brekers, koghels, handt-bussen,
brandt-haecken, de ghene die sich aen den stiel van het
stozzschryben verstaen / die sullen inder keel uyt-
sacken als se dit sullen lesen / want in dese konste
is het eenen gront-reghel / niet al te veel een hant
te hebben / noch tot de minste saerckens toe uyt te
voeren ; Ondertusschen als ghe dit soo kinderlijck
al-te-mael op 't papier wilde stellen / om te toonen
dat ghe alle dese instrumenten soo pertinentelijck
uytdrukken kost / soo moest ghy oock daer by ghe-
boeght hebben bus-poeder-tessen, die de Japanders aen
de zijde draeghen / leeders, spooren, soomen, spaden,
schuy-

schuppen ende soo boozig / want dit ende meer ander
is mede al oorloghs-ghereedschap.

Op tweede bladt sult ghy vinden een mannelij-
ke beschrijvinghe van Salomons thron / ghetroc-
ken uyt de schijfne / om te toonen dat de praet
van de Japansche Keyser niet en moct wijken / Jae
te boben gaet den luster van Salomon, 't was wel
van noode dit soo hzeedt op te haelen.

Wat sal ick segghen van ulve hzeede / maer kin-
derlijke beschrijvinghe der Mieren fol. 278. stecken
fol. 439. &c. 't welck wy boben ghenoechsaem aen-
gheraecht hebben / gheloost wy / Arendt, ghy hoert
en speelt / ghelijck de kinders met bodden en sac-
merten / reghel-recht strjdbende teghen den stiel van
alle d'Histozij-schijbers: stelt dan dese derde saute
mede op ulve rekeninghe / ende en komt niet meer
roepen dat mijnen stiel laf ende kinderlijck is / ten sy
dat ghe te bozen toont d. t. ghe een meester sijt om
een ander te leeren.

Doorzberg leert noch van wy dat alle schijbers /
wat materie sy handelen / 't sy Histozien / 't sy lof-
redenen / 't sy ghedichten / Ec. sich boben al moer-
ten wachten / dat se niet en spreken de omni scibili,
ofte ander sijn de ghene die sich aen de konste ver-
staen / souden se datelijck uylacchen en segghen / di-
cum de omni, dat is soo veel als gheseyt / 't is een
boeck die men op alle dinghen kan passen: Alsoo
is uw' heel boeck: Want al wat ghy schier stelt on-
der den tijtel van Ghedenckweerdigh Ghesantschap aen
den Keyser van Japan, kan eben ghestelt worden onder
den tijtel van Historie van Roomen, ofte van Grieken-
landt, Jae van alle landen: Wilt ghe dit sien: Keert
maer het blaepken eens om / ende stelt voor eenen
tijtel / Historie van Roomen, gaet dan boort / ende sy-
wen heelen boeck sald'er op passen: Want ghelijck
ghy seght / in Japan sijn verscheyden afgoden-tem-
pels / seght dit van Roomen, ende stelt dan vertol-
pens al wat ghy praet van den dienst der afgoden
en afgoden-tempels onder alle narten / oock onder
de Japanders, dit sal eben op Roomen als op Japonien
passen.

passen: gaet soo boozt / ende seght dat'er te Roomen
 kostelike hadt stoben waeren / praet van bande bat-
 stoben van Japan, ende van alle andere natien / als
 oock van haere maniere van wasschen / de sache is
 klaer / d'Historie van Japan is veranderd / sonder ver-
 nieuws by te voeghen / in d'Historie van Roomens
 Gaet noch al boozt / ende seght: De Romeynen had-
 den bescapden manieren van krupen en krupen-
 ghen / boeght daer by al wat ghy diesaengaende
 van Japan, ende andere natien seght / ende het ghene
 dat te bozen den naem boerde van ghedenckwerdigh
 gheselschap, sal eben konnen ghenoemt worden His-
 torie van Roomen: Alsoo ist schier van u' heel boeck /
 jaer't ghene dat heden Historie van Roomen was / kans
 dadelijk berkeert worden in d'Historie van Grieken-
 lande, ende soo boozt: Waer uyt peder berstandigh
 mensch wel kan sien dat ge noch de eerste principia
 ofte grontregelen niet en hebt van boeken te schry-
 ven

Wat nu aengaet de twalghe die ghy in de berstans-
 dighe lefers berweckt nu met een en de selve sache
 d'elk wil's 't herhalen / dan met hondert onnutte
 uytspionghen van 't een op het ander / blyckt meer
 als ghenoech uyt mijn eerste Deel. Boeght'er noch
 by een heel vorder beschrybinghen van huysen / ste-
 den / kasteelen / tempels / schier al op de selve ma-
 niere / daer een groot deel van utwen boeck mede
 op ghevolt is. Daer hiermede wel / ende / op dat
 den Sot niet meer uyt de mauwe sou kijken / tck rae-
 de u / als goeden vrient / dat gh' u booztaen liebes
 sout beuoepen met weben (want van nu af hebt
 ghy daer van goede preube ghegheben uyt Ravinius
 Textor) als met boecken te schryben / doch / indien
 u de handen tot schryben noch jucken / neemt eens
 de penne in de handt om u te verschoonen van al
 het boozgaende / maer naemelyck van soo mens-
 ghe leughens / en dat ghe wederom gheene uyt-
 spionghen en doet berre buyten den dans ende pro-
 poost / soo als ghy oer ontrent twee jaeren en half
 ten mijnen opsichte ghedaen hebt / wanneer ghy een
 toddigh

96

Sot'uyt de mauw.

voddigh papfer met eenen hoop casus, ofte (ick en
 weet niet wat) hebt te boozschijn ghezocht / baer
 gh'u moest verschoonen van 't ghene ick u te lasse
 hadde gelept: fiet toe dat-ghedit niet meer en doot/
 want alsoo soude den Sot'uyt de mauwe wederom
 kijken / ende ick soude ghenootsaecht sijn den selben
 baer in / ofte elders / andermael in te douwen: Siet
 oock toe (dit is de derde keer dat ick u waershou-
 we) dat-ghedit niet meer soo sterck ende onbeschaem-
 delijck lieghet / noch soo onbeschaemdelijck spreekt /
 't sijn de beste / seght-men ghemeynlijck / die haer
 hoeren. Adieu / Arcat, en haert wederom wel.

FINIS.